СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 247. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 21-го грудня 1943. — No. 247. Jersey City, N. J., Tuesday, December 21, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

„МИРОВА КОНФЕРЕНЦІЯ" ПЕРЕД ЗАЛІЗНИЧИМ СТРАЙКОМ

ВАШИНГТОН. — Не зважаючи на недільний відпочинок відбулася в Білому Домі під проводом президента Рузвелта три-годинна конференція 15-тьох представників залізничих підприємств, 5-тьох представників від пятьох залізничих юній-братств, дальше: Джеймса Бирнеса, голови Бюра Военної Мобілізації і Фреда М. Винсона, Директора Економічної Стабілізації. Предметом нарад була спроба недопустити до страйку залізничників, заповідженого на 30. грудня 1943. Із нарад видано урядовий комунікат, в якому сказано про особи та предмет нарад, але з достовірних джерел довідуються, що обговорювано засадничу пропозицію, на яку вже згодився Винсон, тобто на підвишку чотирьох центів на годину, замісць жаданих 32 центів. Представники уряду змагали до цього, щоб втримати формулку з чотирма центами, але застановлялися над можливостю платних вакацій для наємців, та півтори платні за додаткові години. Заповіджено нову конференцію, щоб шукати способів недопустити до страйку.

АРМІЯ ПЕРЕНЯЛА ФАБРИКИ СЕРЕД СТРАЙКУ.

БАЛТИМОР (Мериленд). — Офіцири армії перeняли контролю над працею в пятьох фабриках підприємства Вестерн Елекрик Компані з Балтимор на підставі доручення президента, щоб забезпечити продукцію у робітнях, загрожених страйком робітників. Страйк у цьому підприємстві триває вже цілий тиждень. Спір пішов зате, щоб для нігрів призначено окремі кімнати до миття.

„ЗАКИДИ ПРОТИ СОВЄТІВ ПРОДОВЖУЮТЬ ВІЙНУ".

НЮ ЙОРК. — „Нам кажуть, що Росія не піде війни проти Японії, а забувають, що Росія не була нападником в теперішній війні, але була нападена Німеччиною", сказав сенатор Джеймс М. Тонел, демократ з Делевар, промовляючи на зібранню, скликанім у неділю вечером до Тавн Гол Краєвою Радою для Американсько-Совєтської Приязни. Дальші його виводи були такі: Льояльні американці мають стриматися від критики проти совєтів. Безупинні закиди лише продовжують теперішню війну. — Крім сенатора промовлявли ще проф. Оскар Ланґе, колишній професор краківського університету, а тепер у Шікаґу; польський священик Станіслав Орманські, парох католицької церкви Пречистої Діви із Спринґфілд, Мас. і Леон Кшицкі, президент Американсько-Славянського Конґресу. Ланґе зазначив: „Ми мусимо стриматися від заохочування поляків, щоб Польща стала підставою американсько-совєтського конфлікту". А. о. Орлеманьскі висловився: „Польська нація мусить сама вирішити свою будучину тим разом і тому ми злучимося з Росією, щоб цілковито знищити Гітлєризм та принести мир і добробут для Польщі на століття".

ДРУКАРСЬКИЙ СТРАЙК ЗЛИВАЄ ДВІ ҐАЗЕТИ.

ВАШИНГТОН. — Страйк складачів у друкарнях перешкодив публікації двох ранішних ґазет, а це „Вашинґтон Повст" і „Вашинґтон Таймс-Геральд". Щоб рятувати ситуацію обі ці ґазети видали спільну публікацію на вечер з обмеженими сторінками друку. Про видавництво інших щоденників нічого не відомо. Складачі домагаються підвишки.

В ЧАСІ МАНЕВРІВ ВТОПИЛОСЯ 26 ВОЯКІВ.

НЮ ОРЛЕАНЗ. — Ще від пятниці шукають військові лодки за вояком, втопленим на озері Поншартрен, коли то перевернулася військова лодка з 70 вояками в часі маневрів і з них втопилося 26. Тіла 25 видобуто, а одного досі не найшли.

ЕТНІЧНІ ҐРУПИ НА КРАЄВИЙ ВОЄННИЙ ФОНД.

НЮ ЙОРК. — З нагоди покінчення кампанії за збірками на Краєвий Военний Фонд в нюйорській окрузі відбувся спільний бенкет працівників, а на ньому стверджено, що Ню Йорк перевищив свою квоту 17 міліонів долярів. Окремо функціонував комітет чужинних етнічних ґруп, який зібрав $732,505. Зпоміж них бельґійський комітет зібрав $82,000, італійський $120,000, грецький $140,000, Польський $38,000, чехословацький $15,000, югославський $20,000, російський $31,000. Із трьох українських ґруп Обєднаний Комітет Українсько-Американських Організацій призбирав $3,800. Разом брали участь у збірці 25 чужомовних ґруп.

ҐЕН. МкАРТУР ЯК КАНДИДАТ НА ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШИНГТОН. — Тому, що ґен. МкАртур, герой із Филипин, не заперечив, що він прийме номінацію на президента Злучених Держав з рамени Републиканської Партії, політичні кола приходять до висновку, що він прийме кандидатуру, коли її йому накинуть. Кампанію за накинення такої кандидатури підносить сенатор Вандерберґ з Мишиґен.

Не видали 186 біліонів призначених на війну

ВАШИНГТОН. — Спільна комісія обох палат конґресу для контролі невиданих воєнних фондів, подала до відома конґресу, що із ухвалених грошей на потреби армії, фльоти та купецького мореплавства збереглося ще 186 біліонів долярів. Сенатор Гері Бирд з Вирджінії, як предсідник комісії, є того погляду, що з цих фондів можна буде заощадити 92 біліони і звернути їх до розпорядку конґресу в часі дебати над новим буджетом. На цих 92 біліонах нема ніякого зобовязання ані не заключено ніяких контрактів, щоб можна їх видати. Буджет, плянований президентом на 1945. скарбовий рік, обіймає видатки на сто біліонів долярів.

СОЦІЯЛІСТИЧНА ОРҐАНІЗАЦІЯ ЗА СКОРИЙ МИР

НЮ ЙОРК. — Одна третина населення Злучених Держав бажає собі миру вже тепер, як про це висловився д-р Джордж В. Гартман, лектор психольоґії в университеті Гарвард в імени „Руху за Мир вже Тепер". Ця орґанізація, що має свій осідок в Ню Йорку, веде кампанію за закінчення війни на підставі переговорів з ворогами, а не на підставі безумовної здачі. До неї належуть пацифічно-соціялістичні елементи і вони плянують уладити велике віче в Карнеґі Гол 30 грудня.

КОНҐРЕС ПЕРЕРВЕ НАРАДИ ДО 10 СІЧНЯ

ВАШИНГТОН. — Перша сесія 78. конґресу покінчилася в суботу 18. грудня й обі палати приняли резолюцію, щоби розійтися на святочні вакації до 10. січня 1944. р. Щоб уможливити скорий відїзд конґресменів обі палати приняли компроміс в комісіях у справі буджету на наступний рік та в справі часу, до якого можна відложити дебату над субсидіями.

З конґресових кругів теж вийшла вістка, що департамент скарбу стратить $100,000,000, коли конґрес покінчить праці над новим податковим законом ще перед святами і не наложить більших податків на так звані люксусові предмети з днем 1. січня 1944. р. У святочному часі замітний великий рух за алькоголем та іншими люксусами і на них припадає в новому законі великий податок, який не буде вибраний до 1. лютого 1944. р.

Американська армія арештує 16 фашистів

АЛЖІР. — З огляду на те, що італійські фашисти поза американськими лініями проявляють охоту орґанізувати різні заговори проти Аліянтів, американська армія почала переарештовувати італійських фашистів. В італійському місті Трапані арештовано 16 осіб і передано їх для суду військовим властям.

ПРОТИФАШИСТІВСЬКІ ПАРТІЇ ДОМАГАЮТЬСЯ РЕЗИҐНАЦІЇ КОРОЛЯ

НЕАПОЛЬ. — У театрі Політеама відбулося перше дозволене аліянтськими військовими властями віче проти-фашистівських італійських партій. Було це властиво віче вчесть Джьованія Амендолі, визначного ліберального провідника, котрий умер у 1926. році унаслідок побоїв, які йому завдали фашисти за те, що він противився фашистівському рухови. Віче обернулося скоро в демонстрацію проти італійського короля й проти монархії взагалі, бо Амендолю промовці представляли за мученика фашизму й жертву монархії. На вічу ношено таблиці з написами проти „фашистівського короля". Порядку на вічу стерегла американська военна поліція, але вона не мала причини мішатися.

НОВИЙ КЛОПІТ ДЛЯ АЛІЯНТІВ З ТІТОМ

Замісць полагодити балканську політичну межиусобицю, Аліянти дістали на голову новий клопіт, коли контрольоване маршалом Брозом Тітом радіо зажадало від Аліянтів формального признання уряду Бриза Тіта та відмовлення дальшого признавання югославського уряду з королем Петром на чолі.

ЧОРЧИЛ УЖЕ ПЕРЕЙШОВ КРІЗУ

Лікарі британського премієра Чорчила кажуть, що Чорчил уже перейшов крізу в запаленню леґенів та що він находиться на дорозі до виздоровлення. Гарячка вже уступила.

СОВЄТИ ПОСТАВИЛИ РУБОМ ПИТАННЯ БАЛТІЙСЬКИХ ДЕРЖАВ

Совєтський уряд відмовився брати офіціяльну участь у аліянтській комісії для розсліду воєнних злочинів, поки Аліянти не признають совєтському урядови права висилати до цеї комісії 16 делеґатів, по одному з кожної републики, що складаються на совєтський союз. Совєтський союз покликається на приклад британської імперії, котра в цій комісії має представників не тільки від Британії, але й від домінії. Аліянти противляться такому плянови орґанізації комісії, бо мовляв цим признано би совєтському союзови права до балтійських держав, а кромі цього такий плян дозволив би совєтським делеґатам майоризувати всіх інших.

МІСТО МЕХАНІЧНИХ ЖУРАВЛІВ ЛЮДСЬКІ РУКИ. — Коли британським військам прийшлося в Італії направляти залізничу дорогу, показалося, що нема під руками механічних журавлів („крейнів"). Прийшлося наймати місцевих робітників для вставлювання порогів і рейок для залізниці. Розбили її були аліянтські бомбовики, коли вона була в руках німців.

НОВА РОСІЙСЬКА ОФЕНЗИВА В БІЛОРУСИ

ЛОНДОН. — Червона армія відкрила сильну зимову офензиву в околиці Невеля в Білоруси й за пять перших днів убила й взяла в полон 22,000 німців та загнала клин яких 19 миль углиб німецьких ліній.

Обчисляють тут, що в новій офензиві бере участь коло 250,000 піхоти, кавалерії й танкістів. Становлять вони першу балтійську армію, а командує ними ґенерал Баґраніян.

Хоча німецьке радіо від тижня вже описувало цю офензиву, московське радіо аж тепер признало її існування, коли червона армія заняла понад 500 замешкалих місцевостей. Офензива йде здовж залізниці з Невеля до Вітебська. Червона армія захопила між ними три важні залізничі стації: Єзерище, Грибачі й Бичиху.

ВІДПИРАЮТЬ НІМЦІВ НАЗАД В ІТАЛІЇ.

АЛЖІР. — Обі аліянтські армії в Італії почали посуватися скорше вперед.

Восьма армія утвердила свою позицію на дорозі з Ортоні до Орсоні, а пята армія занявши Сан Пієтро, посунулася на милю наперед на Кассіно. Сан Пієтро заняли американські війська по найзавзятішій і найлютішій битві, яку їм прийшлося звести від Салерна.

60 КОРАБЛІВ ВОЗИТЬ АМЕРИКАНСЬКІ ВІЙСЬКА В ЕВРОПУ.

ЛОНДОН. — Лондонська преса розкрила, що почерез Атлянтик іде постійна струя аліянтських кораблів, що возить американські війська на різні европійські боєвища. Ця транспортова фльота складається з 60 кораблів. Всі вони сильно набиті вояками.

РОМЕЛЬ МАЄ ЗДЕРЖАТИ АЛІЯНТСЬКУ ІНВАЗІЮ

ЛОНДОН. — Гітлер установив Маршала Ервіна Ромеля начальним командантом усіх німецьких військ, яких завданням буде відбити аліянтську інвазію західної Европи. Зроблено це, не дивлячися на його програну в Африці. Вважають це за доказ, що Ромель ще далі тішиться великим престіжом у німецькій армії. Кращим поясненням одначе відай є те, що Ромель представляє не стільки армію, кілько націстичну партію.

Останніми тижнями Ромель обїздив різні західно-европейські краї, оглядаючи німецькі оборонні приспосіблення.

СТАНОВИЩЕ ІТАЛІЙЦІВ СЕРЕД АЛІЯНТІВ.

АЛЖІР. — Американські полководці висказуються з великим признанням про боєві операції італійських відділів по стороні Аліянтів. Ґенерал Кларк висказався з великою похвалою про бої італійських вояків у минулий вівторок. Італійці виказали свою боєву здатність та утвердили за собою визначне місце в аліянтських боєвих формаціях.

ЗАТОПИЛИ СПІЛЬНИМИ СИЛАМИ СУБМАРИНУ.

ЛОНДОН. — Американські, британські й чеські літаки затопили в Біскайськім заливі в 9-годиннім бою німецьку субмарину.

Бій почав американський „либерейтор" Коли він був ушкоджений, боротьбу продовжували інші. Другий „либерейтор" скинув глибинні бомби, потім третій, а чеський літак її доконав.

ВИБУХ НАЦІСТИЧНОЇ АМУНІЦІЇ В ОСЛЬО.

СТОКГОЛЬМ. — У норвезькому порті Осльо при вивантужуванню великих припасів амуніції скоїлася експльозія, котра вбила на місці 4 особи, покалічила багато інших та висадила вікна в великому числі домів. Німецький комунікат каже, що шкода була поважна, але не було доказу саботажу.

АМЕРИКАНСЬКІ УСПІХИ НА НОВІЙ БРИТАНІЇ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА НОВІЙ ҐВІНЕЇ. — Як американські війська вибили просто всіх японських снайперів, що осталися на розі Меркус в околиці Арави на Новій Британії, японці пробували вернутися до офензиви з повітря, але американські літаки розбили пю спробу, при чому збили 9 бомбовиків та 5 боєвиків.

Потім американська артилерія стала бити по ворожих позиціях, помагаючи маринарам поширити свої бази. Літаки з тої околиці атакували Рабавл, головну японську базу на Новій Британії.

ЗАПІЗНАЮТЬСЯ З НОВОЮ ВОРОЖОЮ ЗБРОЄЮ.

ЛОНДОН. — Підчас недавного атаку німецьких літаків на аліянтський конвой німці вперше вжили безмоторових ракетових літаків. Летючи до атаки, вони причепили безмоторові літаки під бомбовики. Підікавши ближче цілі, вони спустили безмоторові літаки й заставили їх летіти власною силою без летунів, кермуючи ними з бомбовиків. Хоча, за заподанними моряків, керовано літаками дуже вправно, не поцілили вони ні одного британського корабля. При зударі такого літака з водою бомба вибухала, підіймаючи вгору височенний стовп води.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА. Поодинокое число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною)		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Київ це проба

Під таким заголовком розіслав оноді Вм. Филип Симс до різних американських часописів свою „синдиковану" статтю, котра дає цікаву оцінку для цеї інтересної битви, що розвелася останніми днями на захід від столиці України Києва. Стаття пробує дати вияснення для несподіваної появи цеї битви в середині російської офензиви, що багатьом видалася непереможною.

Симс називає німецьку контрофензиву на Київ очайдушним підприняттям, котре має на цілі доказати німцям і цілому світови, що Німеччина ще далі непереможна. Як ця спроба не вдасться, то й світ, а можливо навіть німці, переконаються, що німці перемогти вже Аліянтів не зможуть.

Симс порівнює битву під Києвом з подібною очайдушною офензивою ґенерала Гінденбурґа на західному фронті в серпні 1918. року. За самопризнанням самого Гінденбурґа цю офензиву почав він ще повний віри в її успіх, але її вислід був фатальний для дальшого перебігу війни, бо переконав навіть німецького цісаря, що Німеччині війни проти Аліянтів уже не виграти. Програвши цю битву, Гінденбурґ самий зневірився в перемогу; він щоправда воював ще далі, але тільки з ціллю наробити Аліянтам стільки втрат, щоби вони для уникнення втрат воліли подати німцям догідніші для німців умовини мира. Як пізніше писав Гінденбурґ, його офензива з серпня 1918. року була великим ризиком: якби вона була вдалася, то її може взялиб за просто щасливе посунення, яке може трапитися в кожній війні; з другої одначе сторони, її невдача роскривала би світову фатальну німецьку слабість.

На погляд Симса, котрий певний писав свою статтю по розмовах з багатьома військовими знавцями, Гітлер і його командант, маршал фон Манштайн, роблять під Києвом таке, яке цісар Вільгельм і його командант Гінденбурґ робили в Франції в серпні 1918. Вони поставили на карту велику ставку: як битва за Київ випаде на їх користь, то втрата Києва буде для Росії поважною й дiймаючою втратою. Як німці програють битву, то це може показатися для німців фатальним. Невдача німецької офензиви під Києвом роскриє світови, що німці вже цеї війни не виграють та що всі дальші битви це тільки гра на те, аби заставити ворогів утратами подати німцям лагідніші умовини мира.

Словом, як німці програють битву за Київ, то це буде для них початок кінця. Адже від 8. серпня 1918., коли почалася Гінденбурґова офензива в Франції, до безумовної здачі Болгарії було всего 52 дні. Гітлер тепер певно боїться повторення історії сперед чвертьстоліття.

Клопоти уряду з конґресом

Вертаючися до рідного краю по довгій неприявности 33 днів, президент Рузвелт застає уряд у поважних клопотах з конґресом. Виглядає, немовби тоді, як він полагоджував міждержавні справи, в краю піднімалися нові внутрішні клопоти, замотувалися ще гірше старі, зривалися прерізні суспільні й економічні язви та загрожували недугою нормальному життю краю. Перед президентом стає тепер ціла низка питань, які він мусить розвязати, не відкладаючи дальшого ведення початих ним міждержавних підприняти.

Одною з найбільших трудноців, що жде президентової уваги зараз по його повороті до краю, є справа контролі цін. Уряд виразно заявився за контролю цін як засобу запобігти інфляції. Досі уряд не виступив одначе з ширшою одноцілою програмою, як цього доконати, а пробував розвязувати прерізні проблеми, що має на це посередний або посередний вплив, вміру того, як ті проблеми виринали. З тої причини виринула політика, яка не має одноцілости, яка властиво є рішучо різнородна.

Артур Крок, вашинґтонський кореспондент „Ню Йорк Таймсу", начисляє аж чотири різні кроки, якими замотав ясну й просту дорогу. Наперед уряд перепер закони, які пробують розвязувати питання заплати без огляду на кошти життя. Потім уряд держався політики, яка не здержувала зросту заплати, аж поки не виринула потреба вжити як заборола інфляційного засобу, так званої „формули дрібної сталі". Потім уряд узявся за систему субсидій консументів. Наконець зажадав підвишки податків, теж як засобу протиінфляційного.

Наслідком браку одної програми та цеї різнородної, почвірної, як каже Крок, політики, було те, що конґрес розбився на бльоки, з котрих кожний піддержував такий плян, який йому підходив. Нарешті й самий уряд мусів скапітулювати зо своєї „формули дрібної сталі" перед Джаном Луисом і іншими орґанізаціями робітників.

Крок винує за це накопичення нерозвязаних питань не тільки самий уряд, але й конґрес, не виключаючи републиканців, хоча власне президентови прийдеться через це найбільше витерпіти. Одначе Крок усе таки вважає, що більшу частину вини за цю ситуацію треба би поставити перед порогом Білого Дому. Крок пригадує, що коли американський уряд кидався на різні боки, шукаючи різних виходів, канадійський і британський уряди вийшли з подібної трудности простою дорогою в одну цілість справи робітничої заплати звисотою цін.

Вина адміністрації в тому згляді є тим більша, на думку Крока, що з конґресу свого часу була виринула пропозиці зробити те саме, але уряд довів до повалення проєкту. Було це в листопаді 1941. р., коли конґресмен Ґор з Тенесі вніс був у конґресі проєкт гнучкої контролі цін. Подібне сталося за кожним разом, як у конґресі появлялися проєкти звязати зо собою контролю робітничої заплати з контролею цін. При одній нагоді на переслухання перед конґресовим комітетом зявилися за рядом: Ліон Гендерсон, що пізніше був головою Офісу Адміністрації Цін; Доналд Нелсон, голова Военної Продукційної Ради; та секретар скарбу Морґентав. Кожний з них висував зо свого боку арґументи проти проєкту звязати в залежність від себе робітничі заплати й ціни товарів, як вже здавна пропонував Барук, котрий все заступав погляд, що сама спроба контрольовання цін мусить скінчитися невдачою; що коли почати розвязувати різні робітничі заплати, то остаточно всі заплати вирвуться з рук; що всі подібні справи, як: ренти, ціни фарм, робітничу заплату й висоту процентової стопи, треба розвязувати як цілість.

Гендерсон тоді переконував конґресменів, що механізм контройювання цін товарів не надається для контролювання заплат за особисті послуги, робітничої заплати ні пенсій. Нелсон свідчив, що „під теперішний час" він стоїть за те, аби розвязувати раз цю, раз іншу справу, а не всі разом одною системою, бо мовляв на таке прийде час аж пізніше. Морґентав ужив нібито ідеалістичного арґументу, що мовляв в вільних краях праця не є товаром, людина не є власністю, і ми не повинні їх так трактувати. Він признав, що робітнича заплата впливає на висоту цін товарів і кошти продукції, але він радив здержувати зріст коштів життя черезнакладання податків, а братися за контролю заплати аж пізніше, як на це прийде час.

Крок дає до зрозуміння, що теперішній хаос у цих справах є в поважній мірі твором уряду, котрому тепер ці всі справи звалюються на шию, домагаючися невідкладної розвязки.

Не вияснення, а інтриґанство

Комуністичні „Українські Щоденні Вісті" помістили в числі з 19. грудня 1943 р. статтю під наголовком „Справа трохи вияснюється", яку підписав „Союзовець", себто той придуманий тип, під якого назвою поміщується у цій газеті постійне оклеветування усього цього, що діється в нашому народньому життю в Америці, а що не є під комуністичною контролею. Та тим разом пішов він у своїй роботі в спілку з статтею п. н. „Шведські інформації „Свободи", що була поміщена в ґазеті, що виходить від якогось часу в Ню Йорку і зветься „Громадський Голос", а є під редакцією д-ра В. Левицького, бувшого редактора „Народної Волі".

Тому, що це війна, та що, на нашу думку, увага нашого громадянства не повинна бути розбивана в такому важкому часі партійними, гуртковими чи особистими порахунками, а звернена головно в напрямі военних зусиль — ми не відповідали на ті різні наклепи, політичного характеру чи якого іншого, що тут і там появляються. Та в цьому випадку мусимо зробити виїмок, бо іде про дещо серіознішу справу, що звязана з війною і нашим змаганням інформувати наш загал якнайвірніше теж і про те лихоліття, яким є наїзд націстівських орд на українські землі, та про той спротив, якого націсти зазнали в Україні з боку українського народу. Це й була причина, що ми подали в „Свободі" з 4. грудня б. р. новинку під великим наголовком **„Німецький терор в Україні й українська боротьба"**.

Як бачимо, то сам редакційний наголовок вказує наглядно, що ми хотіли передати, та яка була наша ціль. Ще виразніше підкреслено ось ту нашу ціль в піднаголовку, який звучить так: **„Німецькі окупанти довели до цього, що їх український нарід ненавидить далеко сильніше ніж когонебудь з попередних окупантів"**. Уже ясніше було годі вказати, що вважаємо в новинці за найголовніше та на що саме треба українському загалови в Америці звернути увагу. Читаємо в американській пресі, як то вона передає вісти з усіх можливих джерел, навіть з націстівської преси, чи з націстівських промов через радіо, якщо з них можна вносити, що німецькі окупанти мають клопоти з підбитими народами, чи як у підбитих ними краях хтось бунтується, кине бомбу, чи навіть переходить з пронімецького табору до табору Аліянтів, чи до підпольної акції, зверненої проти німців. Усякі такі вісти приймаються так, як їх подається, а часописи вже віддавна перестали попереджувати читачів, щоби були огляднi при читанню різних таких новинок, бо деяка з них може бути часом хитро підставлена ворожою пропаґандою. Ось таких осторог було повно теж і в „Свободі". Зверталось на це увагу багато разів теж і в статтях і виснялось, чому треба бути осторожним. Здавалось би, що справа вияснена, що всі це розуміють. І, очевидно, є так з нашими читачами та з людьми доброї волі. Але не є так з такими, що такої доброї волі не мають. Ось такої доброї волі не видно теж і в „Громадськім Голосі", що накинувся на ту новинку мокрим рядном, підсуваючи „Свободі" мотиви, яких вона не мала і не могла мати. Ще раз підкресляємо, що наші мотиви, чому ми передали новинку, є виразно підкреслені в редакційнім наголовку. Для нас найважніше в новинці є те, що вона передає з українських націоналістичних джерел, що „німці є проти українських визвольних змагань, як і проти подібних змагань інших східно-европейських народів, тому всі ті народи зненавиділи їх; далі, що „німці попалили тисячі українських сіл, а людей помордували разом з жінками і дітьми". Ось ті наші мотиви зістали вияснені ще й в статті з 10. грудня б. р. п. н. „Зачинають доходити вісти з України", в якій описано німецькі звірства в Україні й сказано, між іншим, таке:

„Як бачимо, то в тій Україні, яка стільки витерпіла під большевицькою диктатурою та під польськими „полковниками", а до якої німці, як голосила різна пропаґанда, мали бути більше „прихильні", націстівська влада повела себе в такий варварський спосіб, що український нарід цього німцям ніколи не забуде. Сталося це тому, що український нарід не захотів з німцями „співпрацювати", як вони напали на Україну і завели там свою націстівську владу".

У цій статті є навіть згадка і про ті різні інформації, що їх поміщувано про те, що діється в Україні, з українським народом, чи з українською справою. Бо написано там таке: „Та треба буде ще довго ждати, заки дістанемо про це правдиві інформації. Та є безсумнівним фактом те, що націстівська влада нищила українські державницькі пориви найбрутальнішими способами..."

Отже читаючи це є ясним для людини, що має хоч трішки доброї волі, що ми бажали передати те, що є нині найважнішим, а саме, що варварську націстівську владу всюди ненавидять, а в Україні найгірше.

Та так не є з „Громадським Голосом" та з большевицькими У. Щ. Вістями, бо вони чіпаються за що інше, за „темні місця" в новинці, за те, як може „націоналістична" орґанізація УВО боротися „на три фронти". Зокрема пише „Громадський Голос" таке:

„Найзамітніша, одначе, інформація „Свободи" була тим, чого вона не подала. А саме, не подала вона того, що ця вістка про акцію УВО на Україні і її лідера Тараса Бульби була отримана редакцією „Свободи" з Арґентини, з існуючого там осередка ОУНістів".

Не знаємо, звідки редакція „Громадського Голосу" знає, як і від кого ми одержали ту новинку. Та якби не було, про те, звідки вона прийшла, як і яку перейшла цензуру, знають ті, кому треба це знати. Те одначе, що „Громадський Голос" вважав за потрібне звести новинку про боротьбу українського народу з окупантами до вузько-партійного порахунку — хай іде на рахунок його етики. Для нас було найважніше те, що весь український нарід є [illegible] ким варварством, а більш ні-що. „Громадський Голос" і У. Щ. Вісті заінтересовані в чому іншому. Та це їхня справа, коби тільки не підсували свого розумовання кому другому, себто в тому випадку — „Свободі".

ПОВІДОМЛЕННЯ

Статут У. Н. Союзу постановляє, що членські вкладки повинні бути прислані відділами до головної канцелярії У. Н. Союзу не пізніше як на 28-го кожного місяця. Пригадуємо відділам цю статутову постанову головно тепер у місяці грудні, коли головна канцелярія переводить річні замкнення фінансового стану та руху членів нашої організації.

Тому, щоб ці річні замкнення можна було перевести на час, прохаємо й взиваємо всі відділи, а зокрема ті, що звичайно спізнюються з присилкою вкладок, прислати цього місяця всі належитости якнайскорше, а вже не пізніше як на 28. грудня.

ГОЛОВНА КАНЦЕЛЯРІЯ У. Н. СОЮЗУ.

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

88)

— Але, люди добрі, — почав уговорювати Герман, — що ви собі гадаєте з такими жаданнями? Ви думаєте, що ви тут які царі чи самовладники! Не виставляйтеся на сміх! Жадаєте багато, а не дістанете нічого, то ввесь Борислав вас висміє!

— Ввесь Борислав нас висміє? А хтож то такий той Борислав? Борислав, паночку, то ми! І на нас тепер прийшла пора посміятися над вами! Чи ми дістанемо що, чи не дістанемо, це вже потім покажеться, але на тепер від своїх жадань не відступимо, будь-щобудь!

— Як ваша воля ,— сказав Герман, — я скажу власникам про ваші жадання і принесу вам відповідь. Бувайте здорові!

І він кивнув їм гордо головою і вийшов.

— А що, самі видите, — сказав по його виході Бенедьо, — що добре ми трапили, жадаючи від власників вкладок до нашої каси. Все вони дадуть нам тепер, як притисок на них, але це їм найтяжче прийдеться. А це повинно нас навчити, що іменно на тім ми повинні найтвердше стояти. Будь-щобудь, довго вони не можуть опиратися; треба нам тільки твердо постояти за своїм! Вони добре знають, що як нам тепер дадуть з кожної кошари по десятці, то ми зараз на другий тиждень зможемо їм знов таку саму бунтацію під носом зробити!

Між тим Герман в тяжкій задумі йшов бориславською вулицею. „Чи чорт який нарозумив тих людей, чи що такого сталося? Адже як їм відразу стільки грошей скинути, то це винесе кілька тисяч, і вони на ту суму в кожній хвилі зможуть нам зробити ще лішшу коломийку. А так їх задурити, щоби відступили від того жадання, то також не вдасться. Чорт би побрав таку штуку!"

Прийшовши додому, довго ще думав Герман над тим ділом і ніяк не міг додуматися до доброго кінця. Вже й полудне минуло, надійшло третя година. Юрбою валять підприємці до Германового дому, щоб почути від нього жадання робітників. Але, почувши їх, і світу не раді стали.

— Ні, не можна, не можна! — крикнули всі в один голос. — Це нас зруйнує, це нас з торбами межи хати пустить!

— Га, то остається нам одне ждати, поки їх засоби не вичерпаються.

— І цього не можна!

— Та бо ви як діти,—скрикнув гнівно Герман. — Ні дома мене не лишай, ні в поле не бери! То щож робити? Міркуйте самі, чи є який лішший вихід.

Підприємці притихли.

— Може би можна дещо виторгувати?

— Ні, не можна. Вже я трібував, ні не заходь з того боку.

— Га, то нехай їх усі чорти поберуть, коли так! — скрикнули підприємці.

— І я так кажу, — додав Герман, — але з того для нас поміч невелика.

В тій хвилі Леон, що мовчав під час цілої тої перепалки, присунувся до Германа і шепнув йому щось до уха. Герман стрепенувся і напіврадісно, а напівнасмішливо позирнув на нього.

— Тільки ви знов мені не заїжджайте з моїм вчорашнім лібералізмом, — прошептав він, усміхаючись. — Що діяти, біда ломить залізо, а лібералізм не залізо!

— Такі то ви ліберали, поки дешевим коштом! — подумав собі Герман, але наголос сказав:

— Щож, ваша рада не зла! Нам тепер про одне йде: зламати на разі їх упір, а це певно, що їх трохи охолодить. Коби тільки вдалося.

— Як не вдасться? Мусить вдатися. Треба тільки взятися порядно.

— Та що таке, що таке? — допитували підприємці.

Леон кільком почав шептати до вуха свій проєкт, котрий мигом напошепки розніcся по світлиці, ніхто не важився висказати його голосно, хоч усі знали, що вони тут „самі свої".

— Гурра, це раз проєкт! — скрикнули радісно підприємці. — Тепер ми їм покажемо, хто з кого насміється, ха, ха, ха! Проведемо! Як кітку за стеблом, проведемо!

— Так, значиться, пристаєте? — спитав Герман, коли улягся веселий гомін.

— Пристаємо, пристаємо, розуміється, з тою ключкою.

— Коли так, то збираймосяж усі разом і ходімо до них. Усі жадані гроші треба їм зложити зараз, згори, і завтра нехай на роботу стають!

З гомоном вирушили підприємці з Германової світлиці. Герман остався на хвилю позаду, прикликав Мортка і довгенько щось з ним балакав. Лице Морткове, рябе й погане, прояснилося при кінці якимось злодійським усміхом.

— Добре, пане, зроблю це для вас, але прошу вас про поміч в тій справі. Якісь погані вісти доходять мене...

— Не бійся, я за все стою; що в моїй силі, те зроблю для тебе.

І за цим оба вийшли до громади власників, що, гомонячи, стояла на вулиці. Але гомін той не був уже такий безпечно веселий, як перед хвилею. Холодний вітер вулиці охолодив трохи й радість власників.

— А хто знає, чи це вдасться? Ризико, ризико! — неслося в громаді, мов шелест зівялого листя.

— Га, щож діяти, — сказав Герман, — ризико воно є, але у нашого брата кожний крок ризико, то вже ризикуймо й на тім кроці. Удасться, то добре, а не вдасться, то ще таки світу не кінець, і вони нам з рук не вирвуться.

Громада йшла вулицею звільна, мов у процесії. Герман пішов передом до Матієвої хати, щоб першим принести робітникам веселу для них новину. Слух про процесію підприємців рухнув уже по Бориславі, юрба робітників валила позаду власників, а друга юрба ждала вже проти Матієвої хати. Але ніхто не знав ще, що це все значиться.

— Ну, що? — спитав Герман, коли робітники в хатині засіли по давньому, — нагадались ви?

(Дальше буде).

Ґазета й папір

В американсько - англійській мові ґазета називається „папір" — „пейпер". Дивно воно, але виходить на правду. Тобто, що без паперу — нема ґазети. Як є папір, то є й ґазета. І так є, що чим більше ґазета зуживає паперу — то тим вона дешевша. Принаймні так було до війни. Та як придивлятися різним явищам в ґазетній продукції з нагоди війни, от хочби в Ню Йорку, а ці явища не є специфічно нюйорські, вони загально американські, а навіть і ґльобальні, то бачимо такі приклади:

Великий і грубий щоденник оголошує на першій сторінці, що сьогодні обтяло видавництво аж 8 сторінок оголошень, бо нема паперу. Це повторялося по кілька разів. Цих 8 сторінок зросло на других 8. А по двох тижнях ця зменшена щоденна ґазета підносить ціну в дрібнім розпродажу з **трьох** на **пять** центів!

Отже: обем ґазети зменшився на 16 сторінок, а ціна зросла майже подвійно!

Це один дивогляд, а другий: Беремо суботнішє видання другого нюйорського щоденника. Виглядає такий малий, що здається, що це третина ґазети. Питаємо продавця, де друга половина. А він каже: „Там є вже всі половини, я більше не маю". Розгортаємо і завважуємо: Справді, ґазета ціла, але її обем не досягає навіть половини ґазети з попереднього тижня. А ціна тасама. Деж поділася ґазета? Вона як бачимо, є, але нема „паперу". Нема усіх оголошень, нема усіх новинок.

Берімо недільне видання такої ґазети, що розходиться по цілій Америці. Колись там було 12 розділів, тепер 6—7, а ціна тасама! Нема вже образків-картин, нема „Спешел Фичюрс" і т. і. Нема цих секцій, бо нема паперу. Зачинаємо запитувати себе самих: „А деж наші гроші? Чи то вони тепер менше вартні, що за них не можемо дістати цілої ґазети?"

Переглядаємо в бібліотеці американські ґазети з 1810 р. Переконуємося, що там є тільки 8 сторінок, а ціна за один примірник ґазети — цілих десять центів. Таж тих колишніх 10 центів це тесаме, що тепер один доляр! Та чомуж так багато платили тоді за таку малу обємом ґазету?

Ці і тим подібні помічення проводять нас до висновку, що **щоденна ґазета не оплачується сама собою.**

Памятаймо, що, чи ґазета тонка обємом, чи груба, а мусить мати статті редакторів і співробітників, котрі заробляють писанням на життя. Їм треба не тільки шукати за матеріялом для писання, але й утримувати свої „тульці" до роботи; значить редактор повинен би мати свою підручну бібліотеку для пригадки про факти з історії, науки природи, фільософії, астрономії, і з усіх ділянок життя. Це та робітня редактора, без котрої він властиво не може обійтися, а про яку читачі ґазети звичайно навіть не думають, хоч на те редактор мусить видавати свої заробітки. Як це іде задалеко, тоді редактори, що не можуть вижити, ідуть до „дефенс ворк", як це тепер діється, бо це краще оплачується...

Та ґазети мусять виходити, бо то вже наче суспільна установа. Тому питання: З чого ґазети мають утриматися, або хто має утримати ґазету для суспільности?

Бизнесова підстава ґазети.

Практичні американці розвязали цю справу по бизнесовому. Американський бизнес не опирається на патріотичних закликах, а на практичній вартости самого предмету, чи там товару, що йшов на продаж. Тому треба було поширяти розголос про кожен новий винахід, про крамницю, про ремісника — робітника. Ґазети діставали такі великі суми з оголошень, що вони майже не дбали про прихід із розпродажі. Чим більше було паперу, то було більше оголошень, а з тим і більше гроша. Тими приходами ґазетні підприємства оплачували своїх умових робітників, редакторів, чи кореспондентів з цілого світу. А як не стає паперу, тоді підносять ціну на передплату. Ось так, як це тепер бачимо у всіх містах та з усіми ґазетами.

З чого втримувалася „Свобода"?

Українська громада в Америці не привикла ніколи ні втримувати ґазети із самої передплати, ні дбати, щоби було багато оголошень. Тому оголошення не могло дати „Свободі" того, що дають іншим ґазетам. А оголошення американських фірм підупали у всіх чужомовних ґазетах. І так надійшов час, що і „Свобода" мусить журитися „папером". Бо не стане паперу, не стане „Свободи". І це є одна з тих причин, чому „Свобода" посягає по „Ювилейний Фонд". Тому не ждімо, аж нестане гроша на папір, але маймо резерву, щоби було чим і серед найтяжчих відносин забезпечити „Свободі" папір. Тоді Український Народній Союз, давши свою пайку, буде в спромозі видавати далі для всієї української громади по нашому боці океану „папір", тобто нашу ґазету „Свободу", як щоденник.

РИМОВА ОФЕНЗИВА.—Вже від кількох днів німці постійно говорили, що російська армія вела офензиву від Чорного моря аж по границю Лотви. Росіяни спершу признавалися тільки до офензиви на Кірове та до офензиви на захід від Києва. Тепер уже й московські комунікати говорять про офензиву червоної армії далі на півночі. насекторі Невеля.

АНДРІЙ ЛАСТОВЕЦЬКИЙ

Як згинув перший повітреплавець

Цікаво, що 1781. р., себто рік перед летом першого бальону, появилася в Парижі дуже цікава повість Рестіфа деля Бретонн п. з.: „Відкрита Австралія". Головна особа цієї повісти, герой, Вікторін відзначається тут не тільки гарячою любовою до своєї милої Христі, але й незвичайним технічним талантом. Отже, напр., щоб здобути улюблену (якої, звичайно, батьки не хотять йому дати), Вікторін будує своєрідну повітряну машину (на дерв'яних колесах, з шовковими крилами та з чимсь, що нагадує легкопад) та з допомогою цієї машини порива Христю й усе те, що йому до життя з нею потрібне (себто пан-отця, службу, шевця, кравця, домашні звірята, меблі, тощо), на високу гору. З цієї гори починає цей новітній Дедаль*) враз з наймолодшим сином нову, значно довшу повітряну подорож до відкритої тоді Австралії. Доля була для Вікторіна ласкавіша, ніж для казкового Ікара, після докладного розсліду нової частини світу Вікторін вертається повітряним шляхом до Европи й переселюється відтак із ріднею на постійно до Австралії. З цього бачимо, що про справу повітряного лету в Европі під кінець XVIII. в. вже думали. Треба було тільки здібних і відважних людей, які хотілиб були посвятитися цій справі зовсім.

На півдні Франції, на східніх узбіччях гір Віваре й на захід від Рони (Родан) розкинулось містечко Анноней. Там була папірня родини Монґольфієрівг Іва брати з цієї родини, Жизеф та Стефан, займалися з замилуванням фізикою. Почалося це і спостереженням хмар, які підносилися в повітрі та з роздумувань над причиною цього явища. Брати наповнювали паперові торби водяною парою й пускали їх у повітря. Одначе водяна пара скроплювалася, й ціле вла́дження падало на землю. Брати цим неуспіхом не знеохочувалися й почали наповнювати свої паперові торби воднем, що його відкрив Кевендіш 1776. р. А робили так, бо зовсім правдиво сподівалися, що цей ґаз буде підноситися в повітрі таксамо, як корок на воді. Але всі братами Монґольфієрами (MONGOLFIER) роблені бальонові покрівці пропускали цей ґаз. Нарешті прийшло їм на думку виповнити паперову кулю огрітим повітрям, яке повинно було, як легче від неогрітого повітря, піднести зі собою вгору легку паперову кулю. Дійсно в листопаді 1782. р. вдалося їм випустити в повітря малу обємомо 2 кубічних метрів паперову кулю, що була здолини відкрита. Під цим отвором брати запалили солому й таким робом огрівали повітря в цьому першому бальоні. День, коли цей бальон піднісся в повітря, слід уважати за день народин повітреплавства.

Цей успіх так урадував братів, що вони далі повторювали свої досвіди, за кожним разом на що раз більшу міру, аж у квітні 1783. р. збудували бальон з проміром 36 стіп. Був він зроблений із полотна, а всередині вистелений папером. Надолині цей бальон мав залізний рушт, на якім горіла солома; дня 4. червня 1783. р. він піднісся на прилюдному майдані в Анноней перед зачудуваними глядачами й викликав загальний подив.

Цей подив був зовсім оправданий. Ще кілька місяців перед летом бальону (цей бальон дістав назву „монгольфієри") французький астроном, Лялянд у паризькім часописі „JOURNAL DE PARIS" вважав за доказане, що, мовляв, „неможливо, щоб людина могла піднестися в повітря на крилах або якимись іншими засобами і там держатися. Людина сотворена для землі, а крилаті сотворіння — для повітря. Отже нехай ніхто не ображує законів природи... Тільки безглузний може сподіватися, що можуть здійснитися ці мрії". Тяжко собі уявити, яка це була несподіванка перед півторасто роками для юрби малого французького містечка — той лет першої „монґольфієри".

Після успішного лету бальону в Анноней справою зацікавилася академія наук у Парижі. Туди запросили Стефана Монґольфієра, щоб повторив свої досвіди. Одначе нетерпляча юрба вшидко започаткувала на власну руку грошеву збірку на новий бальон. Будову „кулі" доручили братам Робертам, конструкторам (спорудникам) фізикального приладдя, а славний французький фізик Шарль мав допильнувати лету бальону. Він казав наповнити бальон із обємом 40 кубічних метрів воднем, і дійсно цей бальон піднісся в повітря 27. серпня 1783. р. на Марсовому полі та прибув після 42 хвилин біля сільця Ґонес, де озброєні в сила, ціпи та каменюки селяни геть чисто знищили невинний бальон („чортову вигадку"), привязавши його до кінських хвостів.

Тимчасом викликаний до Парижа Монґольфіє взявся справно до праці. Його бальон піднісся з подвіря замку у Версаї у приняві короля Людвіка XVI. й королеви Марії Антоніни і 13,000 глядачів 19. вересня 1783. р. Його подорожні: півень, качка та вівця, що находилися у привязаному до бальону коші, прибули щасливо після 7 хвилинвого поважного лету до ліса. Отже першими подорожніми на бальоні були — звірята.

Тепер почали розмірковувати, чи можна підчас дальших летів виставляти на небезпеку людське життя. Вирішив цю справу молодий відважний аптикар Ж. Ф. Пілятр де-Розіє. Ще 30. серпня 1783. р. звернувся він із проханням до академії, щоб йому дозволлиа відбути подорож у неприв'язаному свобідному бальоні. Одначе Монґольфіє не хотів брати на себе відповідальности, виправдовувався, що волить збирати далі досвідний матеріял, ніж відступати бальон для лету людини. І король Людвік XVI. видав заказ своїм підданим літати, тільки вже пізніше згодився, щоб першими повітреплавцями були два злочинці, яких чекало уласкавлення, колиб їм пощастило перелетіти успішно бальоном. Одначе де-Розіє видер злочинцям цю почесть: він одержав від Людвіка XVI. дозвіл на два лети привязаним бальоном, після котрих відбувся 23. листопаду 1783. р. лет свобідним бальоном враз із товаришем, маркізом д' Арляид.

Цей історичний лет відбувся в другій годині сполудня у приняві великої юрби зі саду замку Ля Міет. „Монґольфієра" піднеслася сгору і пробувала в повітрі 25 хвилин. Бачили цей бальон у цілому Парижі. Прибув він 10 кільометрів від місця відлету в Біт о Кай. Паливом бальону була солома, яку докладав до огнища раз-у-раз маркіз д' Арлянд. Був це епохальний лет: люди зрозуміли якстій, що існує нова ділянка комунікації, лючби.

Одначе, коли вже 8 днів після цього лету відбувся другий, у виповненому воднем бальоні — цим разом проф. Шарля та одного з братів Робертів, — де-Розіє не вдоволився славою людини, що вперше піднеслаця бальоном у повітря. Від вересня 1784. р. мрією цієї честилюбної людини був перелет бальоном каналу між Францією й Анґлією. На його думку, для такого лету годився найліпше бальон „розієра", що був сполукою „монґольфієри" (наповненої огрітим повітрям) та бальону Шарля (виповненого воднем). І саме де-Розіє був переконаний, що виповнений воднем бальон буде постійно пробувати в повітрі („аеростат"), що, огріваючи повітря „монґольфієри", можна буде доволі управильнювати висоту лету „розієри" (відповідна висота лету потрібна, щоб найти найкорисніший напрям вітру). І хоч проф. Шарль остерігав перед такою сполукою бальону, виповненого воднем, із огнищем, яке мало огрівати повітря „монґольфієри", де-Росіє не дав себе переконати і приготовлявся до лету враз з А. Роменом у Бульонь сір Мер. Збудовану в Парижі „розієру" спровадили в грудні 1784. р. до Бульонь і визначили відлет на 1. січня 1785. р. Одначе погода не дописала, і де Росіє мусів пережити прикре розчарування: 7. січня того самого року випередили його Ж. П. Бляншар враз із лікарем англійської маринарки д-ром Джефріз, що перелетіли канал „аеростатом", покинувши Довер (прибережне місто в Англії) у першій годині і прибувши в Калє (прибережне місто в Франції) в третій годині сполудня (за перелет одержали вони від Людвіка XVI. 1,200 франків і річну ренту)...

Щойно 15. червня 1785. р. де-Розіє міг здійснити свій задум... Вранці в 7. год. де-Розіє й Ромен усіли до коша. Не минуло й пів години після відлету, як трапилося нещастя: коли бальон находився на височі 500 метрів, наочні свідки помітили на горішній частині бальону дим і полумя. Вогонь тривав тільки 15 секунд, одначе бальон почав спадати, спершу поволі, відтак щораз швидше, врешті зударився з землею... Де-Розіє згинув на місці, Ромен іще жив і давав слабі ознаки життя. Одначе й він 10 хвилин пізніше закінчив свое життя.

Різно пояснювали собі це нещастя. Один з його свідків, маркіз де ля Мезонфор, що не помітив полумя, пояснював його так, що покрівець бальону мусів бути пошкоджений за пів року, коли бальон переховувався (від грудня 1784. р. до червня 1785. р.) у Бульонь. Внаслідок нагального отворювання, імовірно, в найслабшому місці, ґаз почав сильно втікати, поширюючи продерте місце. Маркіз виключав вибух водню тому, що, на його думку, після нещастя найшли вогнище зовсім закрите.

Другий наочний свідок, Терно, на якого руках сконав Ромен, заявив, що від розжареного вугілля запалився лискавкою водень. Нарешті Жазеф Монґольфіє, який розслідив останки бальону після нещастя, казав, що на горішній частині бальону, там, де свідки помітили дим і вогонь, він найшов невеличкий надпалений отвір. Тому, що цей отвір не міг походити від огнища, де горіло вугілля, на думку Монґольфієра, він міг повстати тільки від електричної іскри, яка перескочила на бальон із малої білої хмари, що підчас лету бальона находилася біля нього. З зієї іскри, мовляв, імовірно, запалився ґаз.

Так Пілятр де-Розіє та Ромен перші згинули смертю повітреплавців.

*) Дедаль, по грецьки, Дайдальос, себто мистець, був, за грецьким переказом винахідником крил, зліплених із воску, і цими крилами втік, враз із сином Ікаром, із острова Крети, де був вибудував дуже штудерний дім із безліччю хідників (лябіринт). Підчас лету крила його сина від сонця розтопилися, й він утопився в морі.

Ощадність праці

Утримати в домі порядок і лад не є такою легкою працею, а в сьогоднішніх часах є ця праця майже в цілости розрахована на сили самої господині дому. Ось чому часто доводиться чути нарікання на втому, брак часу тощо. Утримати хату в порядку, припильнувати, щоб уся одежа і білля родини було якслід приготоване до вжитку, щоб на час був обід і вечеря, а рано, щоб ніхто з родини не спізнився до праці та школи — та праця нерідко так вичерпує сили господині дому, що ввечір вона просто вже перетомлена. А й заснути спокійно не може, бо турбота про розпорядок найближчого дня не відступає її в ліжку.

Ось чому мусимо подбати про те, щоб цю нашу щоденну працю собі облегчити, уложити так, щоб не височувала з нас усіх наших фізичних сил, щоб і на наше духове життя лишився час та свіжі сили. Мусимо собі і домашню нашу працю зорганізувати в таку систему, як вона зорганізована десь на фабриці чи в бюрі тощо.

Головною засадою такої організації праці є досягти таких самих вислідів при меншій затраті сил. Мусимо пошукати способів, як тримати своє тіло при праці, щоб воно найменше стомлювалось. Треба стежити і за різними винаходами і удосконаленнями техніки домашнього господарства, які нам працю прискорять і поліпшать, але рівночасно і полегшать. Коли собі заздалегідь все відповідно наладнаємо, тоді потрохи почнемо виконувати ту чи іншу домашню працю з меншою втомою, ввійдемо у звичку і ми просто інстинктовно будемо шукати все більших і більших улекшень.

Звернім увагу на поставу нашого тіла в часі праці. Якийсь учений вирахував, що є чотири засадничі позиції нашого тіла, які тільки незначно при виконуванні тої чи іншої праці змінюються. Вирахував і ті різні зусилля, які існують між тими поставами. Найменше тіло томиться, коли лежимо і то на спині, але в цій позиції можна лише відпочивати та хіба ще читати, чи щось оглядати. Друга позиція, — коли сидимо вже вчетверо більше томить наше тіло, як лежача. Коли стоїмо змучуємо тіло удванацятеро разів скоріше, ніж як лежимо, а позиція зігнута, в якій найчастіше звикли ми різні домашні праці виконувати, змучує аж у пятьдесять пять разів більше всі наші ограни, як лежача. З того виходилоб, що мусимо старатись при виконанні наших щоденних праць підшукувати такі позиції тіла, які найменше стомлювалиб. Візьмім напр. таку просту щоденну працю, яку більшість з нас дуже часто сама виконує — замітання. Коли замітатимемо стоячи, але просто, тобто щіткою з довгим держаком, витратимо наших сил принаймні вдесять раз менше, як коли будемо згинатись зі щіткою з коротким держаком. Часом в часі такої роботи вигідніше і лекше клякнути, щоб вимести порох зпід меблів та з найдальших кутів, аніж схилятись. Те саме можна сказати і про миття підлоги, хоч цю працю і не виконуємо може самі часто, але всеж часом треба її зробити. Рижова щітка на довгім держаку виконає ту саму працю, як і щіпка без держака, при якій мусимо щонайменше клякати в зігненій позиції. Вже й не згадую, що така рижова щітка на держаку заощадить нам мачати руки в будній воді, не забрудить одежі тощо.

Гляньмо на нашу працю в кухні. Чи багато наших господинь сидить при варенню? Обирання городовини, бараболь та інші праці звичайно наша господиня виконує настоячки, тоді, коли цю саму працю можна виконати сидячи. Але навіть і сидячи можна цю працю виконати з меншою затратою сил, якщо і наші меблі відповідно пристосуємо, якщо стіл буде в кухні відповідної до нашого росту височини, а до нього відповідно пристосоване крісло, табурет тощо. Мішання тіста та інші кухонні праці при таких відповідних меблях теж значно будуть облегчені. А миття посудини, коли шафлик стоїть на низькому табуреті і треба всю працю виконувати у зігненій позиції натискаючи живіт і то відразу по їжі? Чи ця праця не облегчилась би нам, якби був до того відповідної височини столик бодай такий, щоб мити можна було стоячи, але розігнувшись?

Те саме з розставлюванням меблів при праці. Якби допильнувати, щоб найпотрібніші нам меблі були розставлені так, щоб нам було до них недалеко, то ноги потім би від вічної ходанини по кухні не боліли.

БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ ЗНАЧИТЬ, НАЛЕЖАТИ ДО ТАКОЇ ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ, ЩО ПОБУДОВАНА НА ПЕВНИХ, ТРІВКИХ І СОЛІДНИХ ОСНОВАХ.

ПРИВИТАННЯ ПО НОВО-ЗЕЛЯНДСЬКИ.—Підчас своєї подорожі по Новій Зеляндії, пані Рузвелтова мусіла поводитися, як кажуть місцеві звичаї. Свого маорського провідника мусіла витати традиційним натиранням носа, котре в них має менше-більше таке значіння, як у нас поцілуй.

Жіночі крайности

Прийшли тяжкі часи і хто знає, чи скоро вони скінчаться. Перед нами стоїть тяжкий іспит і тепер від нас, від нашої рівноваги духа залежить як ми його здамо.

Прикладом можуть нам послужити молодші сестри, які доказали свою велику зрілість і запечатали своє свідоцтво кровю. Мусимо вчитись на їх прикладі. Духову спадщину, яку вони нам за короткий час залишили, маємо передати новим поколінням — це обовязок кожної з нас, обовязок кожної матері чи сестри супроти своїх дітей і молодшої родини.

А покищо? Покищо ми свій іспит здаємо зле. Як скоро при найменшій невдачі ми падаємо духом, як скоро зневірюємось, попадаємо в розпуку. Особливо нестійкою виявляє себе жіноча молодь, саме та молодь, яка буде колись виховувати дальші покоління, яка готується вже сьогодні до праці серед народніх мас. Ця праця не мине, бо так складається наше життя на найближче завтра. Якже вони вчитимуть когось і підтримуватимуть інших, коли самі так легко опускають руки!

Жінки легко впадають у крайности, легко розгублюються і передають своє хвилювання свому оточенню. І саме ці прикмети треба використати жінкам на позитивні впливи, а не на те, щоб поширювати панічні та пригнітливі настрої. На жаль, в останні дні можемо спостерігати саме таке явище.

Маємо причини до сліз. Нема місця на веселощі і розваги і прикро вражає, як в ті дні, коли ллється кров наших сестер і братів, а навіть дітей, знаходяться люди, які весело розважаються, їздять на забави тощо. Але не можемо спинити вього свого життя, занедбувати своїх обовязків, навіть щоденних домашніх. Жінки-матері мусять напружити всі свої духові сили, аби дітям своїм і всій родині влити рівноваги і спокою. Молоді дівчата мусять вжити цілого свого впливу на тих, що їх оточують, щоб не опанувала зневіра і депресія тих, яких сили потрібні нам іще будуть до дальшого творчого життя.

Мабуть така наша постава буде найліпшим продовженням праці тих, що кров їх пролилась і які мріяли для себе та для свого народу про ліпшу долю, сили свої і життя віддавали за здійснення тої мрії.

Мусимо і ми знайти в собі такі сили, аби їх мрію здійснити.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ЙОНҐСТАВН, О.

Вибрали делеґата на Конґрес. — „Дар" Батькови Союзови. — Звіт і вибір уряду.

В неділю, 13. грудня, відбулися річні збори Братства св. І. Хрестителя, відділ 230 У. Н. Союзу, на які прибуло поважне число членів. Наради отворив предс. І. Брацьь вступним словом та посмертною згадкою за Покійну членицю К. Біжик, яку пошанували присутні повстанням з місць. Потім забрав слово секретар, заявивши, що на протязі цього року відділ зріс на 38 нових членів. Прочитав теж і відозви, що наспіли з головної канцелярії в справі 50-літнього ювилею У. Н. Союзу. Закінчив тим, що маємо дати Батькови-Союзови в наступнім році 30 нових членів. Потім предсідник представив справу Конґресу Американських Українців, що відбудеться 22. січня 1944 р. в місті Філядельфії. Над цею справою розвинулась широка дискусія, в якій забирали слово громадяни: І. Сухий, І. Дубас, Доровський. Гром. Павловський виложив ціль Конґресу. Знов гром. Баґан вказав на те, як інші ґрупи в Америці боронять ті землі, звідти вийшов їхній рід, та заявився за те, щоби ми теж допомагали Україні стати вільною і незалежною, та щоб вислали з громади якнайбільше число делеґатів на Конґрес. Казав, що наш відділ був завжди першим у народній роботі, то й тепер повинен дати добрий приклад і вибрати зараз делеґата, а за ним підуть певно теж й інші відділи. Переведено вибір і більшістю голосів вибрано делеґатом на Конґрес гром. Степана Моша.

Фінансовий секретар здав свій звіт, з якого вийшло, що за 11 місяців прийшло з членських вкладок $4,588.27, за діти 402.50, з пікніку 242.77, з процентів 50.24, а вибрано з банку 22.98. Разом прихід $5,307.14. А розхід був такий: до У. Н. Союзу за членів $4,098.61, за діти 402.50, хора запомога членам 186, дано на процент 50.62, платня урядникам 23, зворот членських вкладок 5.79, квіти 5.15, недобір з пікніку 5, книжки 2.21. Разом розхід $4,773.88. Остається прихід за 11 місяців $533.26. Братське майно в банках виносить тепер $4,547.28. Членів має відділ 257. З тим звітом погодився теж і касієр, а контрольна комісія заявила, що все знайшла в порядку.

Члени дали урядникам признання за добру працю, як це представила контрольна комісія. Предсідник подякував за довіря і за уряд, як і всі інші урядники, та заявив, що в наступному році матимуть два пікніки, а це 11. червня і 23. липня.

Як прийшло до вибору нового уряду, то гром. Баґан заявив, що тепер війна і нема потреби міняти уряду, а гром. Сухий поставив внесок, щоби остав на 1944 рік далі той самий уряд, що перейшло одноголосно. Степан Мош побажав урядови „многолітствія" і „Веселих Свят" і на тім наради закінчено. Новий уряд такий: предс. Іван Бріяц, заступник Іван Баґан, кас. М. Мушинський, заст. І. Доровський, секр. І. Павловський, заст. І. Гармич, а контрольна комісія: І. Сухий, І. Дубас, И. Білик.

Іван Павловський, секр.

В ОСВЄНЦІМІ ЗГИНУЛО 580,000 ЖИДІВ.

ЛОНДОН, (ОНА). — На підставі виробленої тайними орґанізаціями в Польщі статистики, в концентраційних таборах в Освєнцімі згинуло 580,000 жидів. Кажуть, що в тих таборах ще находиться около 80,000 жидів, та що німці переводять на жидівках експерименти стерилізації і штучного запліднювання.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ І РЕДАКЦІЇ „СВОБОДИ"

Для справного і скорого полагоджування листування, в справах, що відносяться до редакції і адміністрації, просимо всіх читачів адресувати всі листи на імя „Свободи". Адресовані листи на імя котрогонебудь редактора, чи управителя, спричиняють не потрібну проволоку в полагодженню справ.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

889 Містичні приготовання.

Як уже дикарі, котрим заопікувавса Тарзан, збудували собі нове село, він повів вояків у поближжя націстичного табору.

Під його кермою вони зрубали велике дерево й перерізали на кружки.

Потім у кружки вложено вісі й в цей спосіб збудовано осаду для дивного воза. ч

„Що це має до діла з воюванням?" питався один вояк. „Пожди, побачиш", сказав Тарзан спокійно.